

ANMELDELSE AF BOGEN "SNIT":

Fire syn på kunsten

af Carsten Thomsen

Credo har udgivet en lille, værdifuld bog om den kristnes forhold til kunsten. Det er ikke en bog, der emmer af finkultur eller dvæler ved de gamle mestre, som Rembrandt, Bach eller Dostojevskij - den klassiske kunst glimrer ved sit fravær, hvilket undertiden godt kan undre, når der flere gange ville have været muligheder for at drage markante sammenligninger mellem tidligere tiders kunstneriske udfoldelse og så nutidens sekulariserede udtryk.

Til gengæld beskriver de enkelte skribenter deres personlige forhold til moderne kunst, inden for litteratur, film, billedkunst og musik. Det bliver derfor undertiden meget den enkelte forfatters smag, vi får et indblik i. Vi læser om kunstnere som Van Morrison, Bob Dylan, Woody Allen, Quentin Tarantino, Mads Brenøe og Oluf Høst, og hvordan de hver især forsøger at "beskrive" tilværelsens eksistentielle problemer med deres kunst.

Det jeg savner er nogle mere analyserende refleksioner over, hvor kunsten er på vej hen i dag. Hvordan den som formidler har udviklet sig på godt og ondt. Tendenser i tiden - ændringer i kultursynet - tidsåndens indflydelse på det, der skabes og kreeres. Dette tages der heldigvis tilløb til i det første og sidste essay, som er skrevet af Knud Henning Hansen - de to står stærkest og giver os et større perspektiv at se og vurdere kunsten ud fra.

Kunsten og Skabelsen

Den første artikel, "Skabelsens Mysterium", beskriver kunsten set i lyset af Gud som Skaber, og mennesket som skabt i hans billede. Et velskrevet essay, som lægger grunden, et fundament, hvorpå de andre mere specifikke essays kan bygge videre.

Her skriver Knud Henning Hansen:

"Mennesket er mere end noget andet den *kreative skabning*, og kreativiteten er netop en aflans af ham, der kreerer! Menneskets historie er da også langt på vej historien om det *skabende menneske*".

Og videre:

"Kunst kan betragtes som kultur i sin mest subline form, det ypperste resultat af den udrustning, der blev givet sammen med den kulturelle opgave (Bliv talrige og frugtbare og underlæg jer jorden)". Den vidner om Skaberen og om menneskets adel! Det hører da også til de mest frydefulde øjeblikke at høre musik af de store mestre, betragte de bedste billeder eller fordybe sig i lyrik og prosa - for ikke at tale om oplevelsen ved selv at deltage i en kreativ skabelsesproces i kampen med et papir og en pensel".

Som Knud Henning Hansen skriver, så har "kunsten ikke sit udgangspunkt på Akademiet, men i skabelsen!" Derfor kan han også senere skrive, at "hverken Guds

skabervilje med mennesket, den kulturelle fordring eller den kreative udrustning bliver suspenderet eller sat ud af kraft ved syndefaldet." "Men der kommer et brud, så den skabelsessymfoni, som lød i lys A-dur, nu klinger i dyster mol" (Helmut Thielicke). "Mennesket vil nu bygge et Babelstårn, et løsrivelsesprojekt - et kulturhus, et symbol, der viser, at kreativiteten ikke fejler noget. Men det gør hjertet, og efter syndefaldet bruger vi skabergaverne for os selv - for at slippe af med Skaberen. Hvad mennesket herefter bygger og kreerer, er ikke uden videre til ære for Skaberen eller til gavn for medskabningen".

Knud Henning får på en god måde udtrykt det dilemma, vi ofte føler, når vi konfronteres med kunst - især moderne kunst. Om det er en roman af Klaus Rifbjerg, en film af Lars von Trier eller en sang af Sanne Salomonsen.

For kunsten kan "afsløre hemmeligheder, genspejle mennesket og menneskelivet på godt og ondt. Den er et spejlbillede af mennesket i syndefaldets verden. Vi kan se, høre og opleve den største skønhed, der kan frembringes af mennesker, men også det mest onde og hæslige".

Fodnoter til Litteraturen

I bogens resterende "kapitler" kan vi læse om de forskellige skribenters oplevelse med hver deres område af kunsten.

Essyaet "Noter til Litteraturen" skrevet af Martin Falch Rasmussen falder lidt uden for sammenhængen og gør bogen til en noget ujævn læsning. Det er et minileksikon - opbygget af nogle smånoter og (for læseren) tilfældige kommentarer til litteraturens verden.

Tanken er, at Noten "indirekte" er hyldest til litteraturen - fordi litteraturen selv er en "flertydig, cirkulende og en inciterende" måde at kommunikere på. Men flere af noterne bliver - i hvert fald for undertegnede - så kryptiske og vagt formulerede, at jeg ikke rigtig kan følge hans tankegang. I øvrigt er der et flere sider langt essay, hvor han begynder på en fortolkning af Mosebøgerne: "Man kan... og bør måske læse og forstå Bibelen ud fra de metoder og det sprog, som litteraturvidenskaben har udviklet." Resultatet af dette forsøg er ikke overbevisende - men det vil føre for langt at kommentere dette indgående - i øvrigt virker en eksegese over Mosebøgerne ikke rigtig vedkommende i et essay om kunst.

Findes der en kristen holdning til litteraturen og måske til kunsten i det hele taget? Sådan spørger han i en note - et interessant spørgsmål vi aldrig rigtig får et tilfredsstillende svar på. Flertydigheden er der hele tiden på overfladen, når han beskriver tendenser og strømninger i litteraturen, og jeg er usikker på, om han selv bifalder den tidsånd han beskriver, eller han tager afstand.

Kunsten kan få en indirekte og undergravende indflydelse, hvis vi ikke er klar over den kløft, der består mellem os selv og moderne litteratur, som oftest helt afviser en kristen transcendent virkelighed. Hvis vi ikke vil sige noget entydigt om en kristen holdning til litteraturen, hvis vi ikke ønsker at tage kritisk stilling til litteraturen eller opgiver at sige noget absolut om sandheden og budskabet i det enkelte kunstværk.

Kun med denne kritiske bevidsthed til kunsten kan vi beskytte os imod kunstens skadelige påvirkning - og vi er samtidig i stand til at uddrage det gode og opbyggelige, som litteraturen og anden kunst - har at tilbyde os.

At lade sig berige af musik

Christian Munck Hansens essay om musik, "Hjerterytmer", koncentrerer sig næsten udelukkende om rock-musik - på godt og ondt - og beskriver bl.a. musikere som Van Morrison, Marilyn Manson, Dire Straits, Bob Dylan og Radiohead. En udmærket gennemgang af nogle af de mærker - store og små - de har efterladt på rockscenen.

Det er på en måde befriende, at han ikke har berøringsangst over for nutidens rytmiske musik - at han prøver at drage de positive aspekter frem ved nogle enkelte musikeres ærlige søgen efter en dybere mening.

Jeg advarede lige før imod faren ved at være ukritisk og dermed udsætte sig for at blive for meget en del af tidsånden og den altdominerende popkultur. Men nogle evangelikale kristne er også gået over i den anden grøft og bevidst helt holdt op med at engagere sig i kunst og kultur. De ser på den som en unødvendig luksus eller med overdreven mistænksomhed - medmindre de kan reducere bogen, filmen eller sangen til en evangeliserende traktat.

"Kunsten vil altid spørge: Ser du, fatter du lidt af tingenes tilstand og sammenhæng? Kunsten får dig til at se de ting, der slet ikke skulle være der, og den får dig til at se det, som civilisationen har gjort dig blind for!"

Christian Munch Hansen runder sit essay af med en påmindelse om ikke at lade det forkydende og opbyggelige være det enerådende musikalske kriterium for menneskelivet. Han skriver: "Jeg tror, det handler om at vove at åbne sig for de musikalske sansers berigelse i en verden, hvor kunsten hovedsageligt lever på verdslige præmisser. Og det handler om at vide, hvem man er, og hvor man står. En kristen kender sin skaber og sætter sin

lid til Kristi værk som eksistensens holdepunkt. Men det udelukker ikke muligheden for at udvide horisonten, værdsætte og lade sig berige af musik, der ikke nødvendigvis har et klart sigte eller bekræfter ens egen livsopfattelse. "

Det hvide lærred

Manuel Vigilius' essay, "Film i mine øjne", er stort set en lang række af kommentarer over forskellige film, fra Titanic til Pulp Fiction. Selvom det er interessant at høre, hvordan en anden kristen vurderer disse film, forbliver det mere et lille personligt resumé af film, som har været oppe på det hvide lærred de seneste fem-ti år - Vi får ikke nærmere afdækket filmens mere subtile virkemidler eller sat filmmediet i større perspektiv til en kristen livsopfattelse.

To modstridende kunstsyn

Jeg skal gerne indrømme, at billedkunsten er den kunstform, jeg *mindst* har dyrket. Men ved læsningen af Knud Henning Hansens essay, "For Syns Skyld", fik jeg lyst til straks at besøge et kunstmuseum. Og en bog om kunst skulle gerne også inspirere læseren til at udvide horisonten - til se værdien og glæden ved flere kunstneriske udtryk. Hans beskrivelser af Oluf Høsts malerier er på en gang poetisk og malende.

Hovedparten af essayet består dog i en analysering af den moderne installationskunst, men samtidig får han sat billedkunsten i perspektiv og forklarer noget essentielt om to modstridende kunstsyn:

1) Det kultursyn, der bevidst bygger videre på det givne i bevidsthed om, at vi står i gæld til dem, der var før os.

2) Det kunstsyn, som bevidst bryder med det, der var.

Det sidste kalder han anti-kultur, fordi man ikke mener at stå i kontinuerlig afhængighed af dem, der var før. Med et nihilistisk grundsyn bliver kunstneren sin egen ø og spørgsmålet bliver, om en kunstner med det udgangspunkt overhovedet er i stand til at formidle noget meningsfyldt. Men selv kunst på disse præmisser er tidsåndens spejl og afslører splittelsen, tomheden og meningsløsheden.

Kunsten at se

Lad mig afslutte med et citat fra det sidste essay af Knud Henning Larsen, som beskriver hensigten med kunsten:

"I videre forstand er kunsten givet os for at se! Også ved læsning af skønlitteratur kan velkendte psykologiske og eksistentielle elementer med ét komme til at stå tindrede klare. Kunsten kan ramme en med glæde, fryd, storhed, smerte, vrede, og velkendte menneskelige adfærdsmønstre får nye betydningsnuancer og bliver taget op til revision. Kunsten vil altid spørge: Ser du, fat-ter du lidt af tingenes tilstand og sammenhæng? Kunsten får dig til at se de ting, der slet ikke skulle være der, og den får dig til at se det, som civilisationen har gjort dig blind for!"

Bogen: "Snit", Credo Forlag, 121 sider, pris 135,- kr.

Planer for de fremtidige numre af "Kristent Perspektiv"

Artikler som fortsætter:

Skriften & Kirken,

Narnias Verden

Karl-Jørgen Helmichs løbende serie (1 eller 2 artikler tilbage).

Planlagte artikler:

- * Medier- hvad gør de ved os?
- * Humorens teologi -
- * Kemiens tidsalder
- * Postmodernisme - hvad er det?
- * Jøder og palæstinensere -
- * Mødet med andre folkeslag -
- * En teologi om arbejde?
- * Hvad gør kravet om fleksibilitet ved os som mennesker? -
- * Globaliseringen og dens pris -
- * Historie - Hvad er det, og hvad betyder historien?
- * Terapi & Evangelium: Hvad er det ene, og hvad er det andet?
- * Den omsiggribende brug af jura -
- * Internet - fordele og faldgruber?
- * Bioteknologi
- * Hvad gør vi med de mange arbejdsfrie år?

Narnias verden

Dette er anden artikel af to om C. S. Lewis' Narnia-bog »Prins Caspian«.

Af Louis Nielsen

Prins Caspian" er den anden bog i den rækkefølge, som C. S. Lewis skrev Narniafortællingerne. Den ligger på mange måder i forlængelse af den første fortælling, "Løven, heksen og garderobeskabet", selvom der efter Narnias tidsregning er mange hundrede år mellem dem. "Løven, heksen og garderobeskabet" blev skrevet i 1950, "Prins Caspian" i 1951.

Det giver os anledning til at standse et øjeblik og se *det overordnede plot* i Narniafortællingerne:

Landet som kalder og drager

"Løven, heksen og garderobeskabet" slutter med en fortælling om en kongelig jagt på en hvid hjort, som fører Peter, Edmund, Susan og Lucy ind i et krat, hvor de stiger af deres heste, og da pludselig er tilbage dér, hvor det hele begyndte, i garderobeskabet i loftsværelset hos den gamle professor.

Inden da har børnene oplevet de særeste ting i Narnia og har på Aslans ordre været konger og dronninger i Narnia i mange år, men i den verden, hvor de kom fra, var der intet sket, for de var tilbage igen i næsten samme sekund, som de havde forladt den.

Narnia er en eventyrverden, ingen tvivl om det, en drømmenes verden måske, men den er ikke en uvirke-

lighedens verden. Tværtimod er det, som sker i Narnia, meget nærmere den egentlige og sande virkelighed, end den ofte kunstige og konstruerede virkelighed er det i den verden, hvorfra børnene kom.

Denne grundliggende, inkarnerede og beåndede virkelighed kalder Lewis os til i sine fortællinger om Narnia.

Skulle vi i bibelske termer udtrykke det drama, som de forskellige Narnia fortællinger udspinder sig over, må vi ty til ord som åbenbaring, frelseshistorie, efterfølgelse af Jesus, kamp og hvile, tro og vantro, synd og nåde, Helligånd og bøn, djævel og dæmoner, Guds rige som både nu og ikke nu, død og opstandelse, himmel og helvede, tro, håb og kærlighed - kort sammenfattet alt det, som udgør det kristne univers.

Men eventyrene om Narnia er ikke skrevet for at illustrere disse sandheder, men de lever så stærkt hos Lewis og er så integreret en bestandel af hans liv, at de på en forunderlig måde også kommer til at gennemtrænge det eventyrunivers, som han med fortællingerne om Narnia skaber.

Narnias grundfortælling

C.S.Lewis havde ikke et fundamentalistisk bibelsyn, men han forholdt sig absolut til den bibelske grundfortælling

og kirkens grundliggende dogmer. For ham står og falder kristendommen med dem. Han afviser pure at betragte grundfortællingen som myte, og han følte, at han var ekspert, når det gjaldt myter.

Som myte betragtet er kristendommen en elendig myte, siger han. Men som virkelig og historisk begivenhed, er den sandheden, der opfylder alle de længsler og alle de håb, som alle store myter rækker ud efter. Narnia er en skabt verden, skabt af Aslan, "søn af kejseren hinsides havet", Narnias verden konfronterer os dermed både med transcendens, skabelse og inkarnation. Det er den dybe dimension i fortællingerne om Narnia.

Men Narnia er også landet, hvor der sker noget. Der er tid i Narnia, og Narnias liv udfolder sig langs en "historisk linje", med fortid, nutid og fremtid. Og den historiske linje i Narnia er knyttet til Aslans handlinger.

Det onde har også holdt sit indtog i Narnia og har bemægtiget sig magten over det og bragt død og ufrihed til dets skabninger. Aslans primære opgave er derfor at bringe udfrielse og forløsning til Narnia, hvilket sker på bekostning af hans eget liv, som han dog får givet tilbage.

Det onde er dermed overvundet af den stærkere, men det har ikke helt tabt magten, og gennem Narnias fortsatte historie gør det sig gældende på forskellig måde. Alle fortællingerne om Narnia er derfor fortællinger om kampen mellem Aslan og det onde iført forskellige skikkelser.

Først i den sidste fortælling sejrer Aslan endegyldigt over det onde. Men da er tiden for Narnia også udrundet, og Aslans evige rige kan begynde. Narnia er derfor landet med en frelsesfortælling og med en eskatologi (dvs. et håb for fremtiden, en vision for fremtiden, en endetid og med begivenheder, som hører den endetid til) og mellem de to fortællinger udfolder alle de ting sig, som foregår i Narnia.

Om dem står de store slag, de sætter retningen for Narnias beboeres liv og færden, de afgør i sidste instans den enkeltes skæbne, om man er på Aslans side til alt godt - eller på det ondes side til død og undergang. For det onde kan aldrig vinde, selvom det kan tiltuske sig midlertidige sejre. Det er dømt til at tabe og forgå. Det sørger Aslan for. For den opgave er overdraget ham af "kejseren hinsides havet", hvis ord er lov for Aslan, men også genstand for Aslans dybeste hengivenhed.

Prins Caspians Narnia

Narnia har i nogle generationer nu været regeret af et telmarint dynasti. Den historie redegør Aslan for hen mod bogens slutning (side 202 ff.). Vi citerer her fra slutningen af Aslans tale til telmarinerne:

"Du, kong Caspian," sagde Aslan, "burde have sagt dig selv, at du ikke kunne blive konge af Narnia, medmindre du var en menneskesøn og kom fra menneskenes verden. Og det er du. For mange år siden, på et stort hav i menneskenes verden, et hav, der kaldes Sydhavet, strandede et sørøverskib under et uvejr på en ø. Og sørøverne gjorde, hvad man kunne forvente sig af sørøvere: dræbte de indfødte og gjorde de indfødte kvinder til deres mager skændtes og dræbte somme tider hinanden. Og under et af disse sammenstød blev seks jaget på flugt og ...gemte sig i en hule. Men det var et af de magiske steder i menneskenes verden, et af de knudepunkter, der forbinder den med

denne verden. ...Der er ikke mange af dem mere. Dette knudepunkt var et af de sidste, jeg siger ikke det sidste. Og de tumlede...ind i denne verden og kom til landet Telmar, der dengang var ubeboet. Og i Telmar blev deres efterkommere et vildt og stolt folk, og efter mange generationers forløb kom der hungersnød i Telmar, og de invaderede Narnia, hvor der på det tidspunkt rådede forvirring og uorden (men det er også en lang historie) og erobrede det og tog magten over det. Hører du godt efter, kong Caspian?" "Javist," sagde Caspian. "Men jeg ville ønske, at jeg nedstammede fra mere prisværdige forfædre." "Du nedstammer fra Adam og Eva", sagde Aslan. "Og det er prisværdigt nok til at ranke ryggen på den ydmygste tigger og skamfuldt nok til at bøje ryggen på den største kejser på jorden. Stil dig tilfreds med det."

Prins Caspian vokser op hos sin farbror, Miraz, der er en illegitim konge, som i virkeligheden har myrdet Caspians far, og som den dag, han selv får en søn, også ønsker at myrde Caspian. Miraz gør alt, hvad der er muligt for at holde Narnia på afstand af dets historie og dermed dets idealer.

Med alle midler søger han, at erindringen om det egentlige og virkelige Narnia skal gå i glemmebogen, og bare det, at en længsel mod dette Narnia er vakt i Caspians bryst, gør Miraz ængstelig, vred og ligefrem voldelig. Barnepigens, som har fortalt Caspian om det gamle Narnia, bliver omgående sendt bort. Det sande Narnia lever kun i det skjulte, det kan ikke og tør ikke træde åbenlyst frem.

"Nå, min dreng, nu må vi snart lære dig at ride og bruge et sværd..... Det ser ud til, at du nok bliver konge, når jeg engang er død. Hvad siger du til det?" "Det ved jeg ikke, onkel," sagde Caspian. "Du ved det ikke?" sagde Miraz. "Jeg kunne sandelig godt tænke mig at vide, hvad mere man overhovedet kunne ønske sig." "Jeg kunne godt ønske mig mere," sagde Caspian. "Hvilket?" spurgte kongen. "Jeg ville ønske ... jeg ville ønske ... jeg ville ønske, at jeg havde levet i de gamle dage", sagde Caspian. "Hvad mener du?" sagde han. "Hvad er det for nogle gamle dage, du taler om?" "Det må du da vide, onkel," sagde Caspian. "Dengang alting var helt anderledes. Da alle dyrene kunne tale, og der var rare folk, som boede i vandløbene og træerne...." "Det er altså noget vås, det rene barnepjat," sagde kongen strengt. "Barnepjat, er du med? Du er ved at blive for gammel til den slags. I din alder burde du tænke på kampe og spændende oplevelser, ikke ammestuehistorier" "Hold op med at flæbe," sagde onkelen, idet han greb Caspian om skuldrene og ruskede i ham. "Hold op. Og lad mig aldrig nogensinde igen gribe dig i at snakke om - eller tænke på - alle disse fjollede historier. Disse konger og dronninger har aldrig eksisteret. Hvordan skulle der kunne være to konger på en og samme tid? Og der findes ikke nogen, der hedder Aslan. Og der findes ikke noget, der hedder løver. Og dyr har aldrig kunnet tale. Forstår du?" (side 47-49).

Længere henne i fortællingen i en dialog mellem Caspian og hans huslærer, dværgen Doktor Cornelius taler de to om det gamle Narnia og slottet Cair Paravel, hvor "de to menneskesønner og de to menneskedøtre blev kåret til konger og dronninger af Narnia af selveste Aslan" (side 59). "Uha!" siger da Caspian skælvende. "Mener I Den sorte Skov? Der hvor alle ... alle ... I ved ... spøgelserne bor?"

"Eders Højhed taler, som I aldrig har modtaget lærdom," sagde doktoren. "Det er altsammen løgn. Der er ingen spøgelser dér. Det er en historie, telmarinerne har fundet på. Jeres konger er dødsangst for havet, fordi de aldrig helt kan glemme, at Aslan i alle historierne kommer fra hinsides havet. De ønsker ikke at komme i nærheden af det, og de ønsker heller ikke, at andre kommer i nærheden af det.....De føler sig mere trygge, hvis ingen i Narnia tør gå ned til kysten og kigge ud over havet - mod Aslans land og morgenen og verdens østlige udkant"

Meget længere henne i historien i den pragtfulde scene, hvor Aslan, pigerne, dryaderne, Bacchus og Silenus og hans æsel og en masse andre skabninger holder deres festlige indtog omkring Berunas Vadested hedder det:

"Alle i gaderne flygtede for dem. Det første hus, de kom til, var en skole: en pigeskole, hvor en masse narniske piger, alle med meget stramt hår og grimme stramme kraver om halsen og tykke, kradsende sokker på benene havde en historietime. Den slags "historie", som de narniske børn under Miraz' styre blev undervist i, var meget kedeligere end nogen sand historie, du nogen sinde har læst, og langt mere usand end noget eventyr.

"Hvis du ikke hører efter og holder op med at kigge ud ad vinduet, Gwendolyn," sagde lærerinden, "bliver jeg nødt til at give dig en anmærkning." "Men, frøken Trisse..." begyndte Gwendolyn. "Hørte du, hvad jeg sagde, Gwendolyn?" spurgte frøken Trisse. "Men frøken Trisse," sagde Gwendolyn, "der er en løve udenfor!" "Jeg vil give dig to anmærkninger for at fylde os med sludder," sagde frøken Trisse. "Og nu..." Hun blev afbrudt af et brøl. Vedbendraner skød ind gennem klasseværelsets vinduer...." (side 188).

Vi kan kun gætte om, hvad dette afbilder i vor verden, men det virker realistisk og minder os om noget, vi også

kender til. Kirkens svækkelse i samfundet skyldes ofte interne konflikter, higen efter status, verdsliggørelse, indgåelse af kompromisser med tidens herskende ideologier, kort sagt manglende engagement og efterfølgelse af Jesus Kristus.

Kirkehistorisk har der været mange sådanne perioder, og sådanne perioder befinder dele af kirken sig til stadighed i. Den afgørende kamp har altid stået omkring vidnesbyrdet om Kristus. Det vidnesbyrd vil altid være genstand for verdens fortielse, modstand og had. Man vil altid forsøge at afvise det som "fjollede historier" og "barnepjat", og man vil altid udfolde energiske bestræbelser for, at ingen længere skal huske det. Og dog kan man ikke helt udrydde længslen efter, om det bare var sandt, og at der virkelig fandtes et land som Narnia (Paradislængslen).

Derfor er sand kristendom altid farlig for magthaverne, ikke fordi den opfordrer til oprør, men fordi den placerer centret for menneskets absolutte hengivenhed og lydighed et andet sted end hos staten, partiet, gruppen.

Det er ikke tilfældigt, at Lewis inddrager "skolen" i dette "opgør". For hvad vi lærer, og hvordan vi lærer, er afgørende for de mennesker, vi bliver. Vi kan oplæres til at blive mennesker, men vi kan også oplæres, så vi næsten ophører med at være mennesker. Oplæring kan opelske sandheden i os, men ofte gør den det modsatte, nemlig nedbryder respekten og kærligheden til sandheden, dyden og det ædle.

Det er kong Miraz og pigeskolen i hans Narnia et levende eksempel på, og frøken Trisse er prototypen på den skole, Lewis hadede, og som han tog så mange opgør med, ikke mindst i kampskriftet "The Abolition of Man" (Ophævelsen af mennesket) og "Fangegarn udbrin-

» Trumfe har stor moralsk integritet. Han er uden svig, gennemgribende loyal. Han ved, hvor han står... og det uden hensyn til personlige omkostninger. «

ger en Skål" (anden del af "Fra Helvedes Blækhush"). Nedbrydningen af troen hos Caspian og Gwendolyn i Miraz' Narnia og frøken Trisses skole har længe præget det åndsklima, vi vokser op med, i skolen, i gymnasiet, på universiteterne, til tider med skam at melde endog i kirken. Skal vi opleve virkelig fornyelse og vækkelse, må den nedbrydning vendes og standses. Men om det er realistisk at forvente, ved kun Gud.

Gammelnarnierne

Narnias oprindelige folk af dværge og talende dyr lever så tilbagetrukket og skjult, at Caspians huslærer, Doktor Cornelius, til tider tvivler på, at de er der mere, selvom han inderligt håber det. Også Narnias landskaber har forandret sig og er blevet vildere og samtidig mere døde. Narnia er ikke helt så meget under, som da den hvide heks regerede, men forkomment er det.

Erindringen om det gamle Narnia lever hos nogle, men ingen har længere nogen personlig oplevelse af det. Aslan har ikke besøgt sit land i generationer. Men dronning Susans horn er der, det horn, som har det potentiale, at blæser man på det, når man er i yderste nød, virker det på "sælsom vis". Måske vil det "kunne kalde dronning Lucy og kong Edmund og dronning Susan og den øverste konge, Peter, tilbage fra fortiden, så de kan gøre alt godt igen. Eller måske vil det kunne tilkalde Aslan selv" (side 66).

Hornet symboliserer bønnen og bønnens berøringsflade med den transcendent verden. Som sådan er det mere værd og mere afgørende end livsfornødenheder. Måske er netop det hovedtemaet i "Prins Caspian" (husk at den titel, Lewis selv havde foretrukket for bogen, netop var "Et horn i Narnia"):

"Her er to gaver, som I (Prins Caspian) skal have, inden I går (Doktor Cornelius er ved skyndsomt at sende Caspian bort). Dette er en lille pung med guld - ak alle skattene i dette slot burde retfærdigvis tilhøre jer. Og her er noget langt bedre"... "Det sagde doktor Cornelius, "er Narnias største og helligste skat. Mange rædsler har jeg måttet døje, mange trolddomsord har jeg måttet fremsige for at finde det, mens jeg endnu var ung. Det er selveste dronning Susans magiske horn, som hun efterlod, da hun forsvandt fra Narnia i slutningen af guldalderen. Det siges, at den der blæser i det, vil få hjælp på sælsom vis - *hvor* sælsomt det vil gå, kan ingen sige. Måske vil det kunne kalde dronning Lucy og kong Edmund og dronning Susan og den øverste konge, Peter, tilbage fra fortiden, så det kan gøre alt godt

igen. Eller måske vil det kunne tilkalde Aslan selv.... " (side 65-66).

Blandt gammelnarnierne er der mange, vi kunne trække frem. Gammelnarnierne er ikke allesammen lige hengivne. Til Caspians overraskelse er nogle af dem endda onde. Nogle af dem er dumme og dovne, nogle er gnavne, nogle er adrætte, medens andre er klodsede, nogle er åbenlyst vantro, men loyale som dværgen *Trumfe*, en anden er som dværgen *Nikabrik* ikke alene skeptiker men direkte afvisende, og til sidst går han da heller ikke af vejen for at søge Narnias redning ved at hildkalde okkulte kræfter, som længe har befundet sig i en slags dvaletilstand.

Så er der den rolige, konstante, urokkeligt troende grævling, *Trøffelsnuser*, det vimse eger *Trippekoist*, kentauren *Glenstorm*, for ikke at tale om hin uforglemmelige mus *Rippitjip*, som jeg dog vil gemme til næste gang, hvor vi møder ham i "Morgenvandrerens Rejse". Her vil jeg begrænse mig til dværgene *Trumfe* og *Nikabrik*.

Den loyale Trumfe

Trumfe har jeg kommenteret over før (Kristent Perspektiv 1999-1, side 7 og 1999-4, side 11-12). Han er en af de skikkelser i Narnia bøgerne, som på et tidspunkt af deres liv får et dramatisk møde med Aslan - en "omvendelsesoplevelse" fristes vi næsten at kalde det. Selve det øjeblik, *Trumfe* møder Aslan, beskæftigede vi os indgående med allerede i den første artikel.

Trumfe er bestemt ikke, hvad man kan kalde "troende". Det er grævlingen *Trøffelsnuser*. Han bærer det gamle Narnia med sig, hvor han går, og intet, absolut intet kan få ham til ændre standpunkt og holdning. "Vi holder fast ved tingene" er hans motto. Men *Trumfe* har stor moralsk integritet. Han er uden svig, gennemgribende loyal. Han ved hvor han står, og hvor han skal stå uden slinger i valsen, og det uden hensyn til personlige omkostninger.

Ingen pragmatisme eller realpolitik fra hans side. Han afviser ikke historierne om Aslan, men han tror dem ikke selv, og han har temmelig fejlagtige og endda angribelige opfattelser om Aslan og Aslans person. Men da han endelig møder Aslan, og Aslan tilbyder en temmelig rystet *Trumfe* venskab, så er der ingen tvivl for *Trumfe* om, at naturligvis skal han være ven med Aslan. *Trumfe* er en Nathanael type, en skeptiker, men som Jesus sagde om Nathanael, skeptikeren, en "israelit uden svig". Sådan er

også Trumfe. Her nogle spredte citater af Trumfe, som illustrerer, hvad her er sagt:

Om hans moralske integritet og kompromisløshed:

En af sortdværgene foreslår Caspian og hans lille følge, at de skal opsøge "et par trolde og en heks". Instinktivt udbryder Caspian "Nej, ellers tak" og Trøffelsnuser siger: "Nej, det er ikke nogen god idé. Den slags folk ønsker vi ikke på vores side. Vi ville ikke kunne være gode venner med Aslan, hvis vi slog os sammen med det pak". "Aslan!" udbrød Trumfe gemytligt, men med foragt i stemmen: "Hvad vigtigere er: I kunne ikke blive gode venner med mig." (side 79)

Trumfe er ikke en som klager og klynker, og han vedgår et nederlag:

"Godt skudt, Susan," råbte de andre børn. "Det var i virkeligheden ikke bedre end dit skud," sagde Susan til Trumfe. "Jeg tror nok, der kom et lille vindstød, da du skød." "Nej, der gjorde ikke," sagde Trumfe. "Du vandt ærligt og redeligt over mig. Jeg vil ikke engang undskylde mig med, at det gør pokkers ondt i mit sår, når jeg trækker armen tilbage." (side 107)

Om Trumfes totale uvidenhed og uforstand i sin forståelse af hvem Aslan er:

"Vær nu ikke så dum", sagde Lucy. "Tror du ikke, jeg kan genkende Aslan, når jeg ser ham?" "Han vil være en temmelig aldrende løve efterhånden", sagde Trumfe, "hvis I kendte ham sidste gang, I var her! Og selv om det var ham, hvad skulle så have forhindret ham i at være blevet vild og uforstandig som så mange andre dyr." (side 123)

Vi forstår Lucys reaktion og Peters irettesættelse af Trumfe. Den er særdeles velfortjent.

"Lucy blev blodrød i hovedet, og jeg tror, hun ville være røget i totterne på Trumfe, hvis ikke Peter havde lagt sin hånd på hendes arm. "Trumfe forstår det ikke. Hvordan skulle han også kunne det? Trumfe- du bliver simpelt hen nødt til at tro os, når vi siger, at vi virkelig kender Aslan; nå, ja vi kender i hvert fald en del til ham. Og du må ikke tale om ham på den måde igen. For det første er det at udfordre skæbnen, og for det andet er det altsammen noget vås. Det eneste, der er tvivl om, er, om Aslan faktisk var der." (side 123)

Længere henne i den samme samtale, hvor børnene skal stemme om, hvilken vej de skal gå, er Peter ubeslutsom. Trumfe sætter ham straks på plads:

"Og nu er det din tur, Peter," sagde Susan. "Jeg håber, at ..."
"Årh, klap i og giv mig lov til at tænke," udbrød Peter.
"Jeg ville ønske, at jeg ikke var nødt til at stemme." "I er den øverste konge," sagde Trumfe strengt" (side 125).

Om Trumfes ubetingede loyalitet:

"Hvad siger Trumfe" (spørger Peter) "Åh, jeg siger såmænd ikke noget, svarede dværgen. "Hvis I allesammen går, så følger jeg naturligvis med jer; og hvis I deler jer, så følger jeg med den øverste konge. Det er min pligt over for ham og kong Caspian" (side 141-42)

Nikabrik

Nikabrik er dværg ligesom Trumfe. På nogle punkter ligner de hinanden, men på de afgørende slet ikke. Nikabrik hader de telmarinske undertrykkere, som Trumfe gør det, han er narnier med stort N. Og Narnias befrielse, ja måske ikke så meget Narnias som dværgenes, er det overordnede og afgørende mål for ham.

Midlerne og vejene til det er underordnet. Det kan ske ved Aslan, hvis Aslan altså er hurtigere og stærkere, men det kan også ske ved heksen, hvis hun nu skulle vise sig hurtigere og stærkere end Aslan. Ikke mindst heri adskiller Nikabrik sig fra Trumfe, som ikke vil acceptere selv det mindste kompromis med ondskaben og mørkets magter.

Nogle citater gør dette klart:

"Tror du på Aslan?" spurgte Caspian Nikabrik. "Jeg er villig til at tro på hvem som helst eller hvad som helst, der kan banke de forbandede telmarinere sønder og sammen eller jage dem ud af Narnia", sagde Nikabrik. "Hvem som helst eller hvad som helst - Aslan eller Den hvide Heks. Er du med?" (Side 79)

Ikke underligt at Trøffelsnuser svarer:

"Stille, stille," sagde Trøffelsnuser. "Du ved ikke, hvad du snakker om. Hun var en værre fjende end Miraz og hele hans race." "Ikke for dværgene, i hvert fald," sagde Nikabrik. (side 79)

Kristne kan ofte være enige med andre medborgere om det uretfærdige i den bestående sociale verdensorden. Vi vil også ofte føle os kaldede til at gøre noget ved det. Men for os er der altid noget større og højere end selv den største sag, *Jesus Kristus og hans måde at løse problemerne på*. Nikabrik prædiker og lever efter "et hadets evangelium", det vil kristne aldrig kunne gøre. Samtidig med, at vi vil søge at bekæmpe det onde, ikke i egen styrke og kraft, men i Jesu Kristi navn, er det altid vor kristne pligt at elske vor næste og ønske godt for alle mennesker, også vore fjender.

Hen mod slutningen af historien, hvor krigen mellem Miraz og gammelnarnierne virkelig har trængt de sidste op i en krog, bliver situationen virkelig kritisk for Nikabrik. Han tvinges til at vælge side. Her følger et udpluk af dialogen mellem ham og de andre:

"Når det kommer til stykket," mumlede han, "kender ingen af os sandheden om fortidens Narnia. Trumfe troede ikke på nogen af disse historier. Jeg var villig til at efterprøve dem. Vi forsøgte først med hornet, og det glippede. Hvis der nogen sinde har eksisteret en kong Peter og en dronning Susan, så har de enten ikke hørt os, eller også kan de ikke komme, eller også er de vore fjender" "Eller også er de på vej," indskød Trøffelsnuser. "Det kan du blive ved med at sige, lige til Miraz har kastet os for sine hunde Sagnene beretter om andre kræfter end dem, de gamle konger og dronninger stod for. Hvad om vi kunne mane dem frem?"

.....
"Enten er Aslan død, eller også holder han ikke med os. Eller også er der stærkere kræfter end ham, som holder ham tilbage. Og hvis han kom - hvordan kunne vi så vide, at han

var os venlig stemt? Efter sigende var han ikke altid lige gode venner med dværgene. Og heller ikke med alle dyrene. Spørg ulvene. Og i øvrigt mener jeg, at han kun var i Narnia ved én enkelt lejlighed, og da blev han her ikke ret længe. Nej I kan godt se bort fra Aslan. Det var en anden, jeg tænkte på." "Hvem mener du?" spurgte Caspian omsider. "Jeg mener en kraft, der er så meget større end Aslans, at den kunne holde Narnia tryllebunden i årevis, hvis historierne ellers taler sandt."

"Den hvide Heks!" råbte tre stemmer på én gang. "Ja," sagde Nikabruk meget langsomt og tydeligt. "Jeg tænker på heksen. Sæt jer ned igen. Lad jer ikke skræmme af et navn, som om I var pattebørn. Vi ønsker styrke; og vi ønsker en styrke, der vil være på vor side. Siger sagnet ikke, at heksen besejrede Aslan og bandt ham og dræbte ham på den sten, som I kan se lige derovre, lige uden for lyskredsen?" "Men sagnet siger også, at han kom til live igen," sagde grævlingen vredt. "Ja, det siger sagnet," svarede Nikabruk, "men på den anden side nævner det ikke særlig meget om, hvad han foretog sig bagefter. Han forsvinder simpel hen ud af historien. Hvordan vil I forklare det, hvis han virkelig kom til live igen? Er det ikke langt mere sandsynligt, at det ikke skete, og at sagnene ikke fortæller mere om ham, fordi der ikke var mere at fortælle?" (side 158-159)

Vi kan samtidig med, at vi forfærdes, godt "følge" Nikabruk i hans argumentation. For han rejser spørgsmål, som kristne igen og igen er blevet konfronteret med, både udefra af kristendommens fjender, men også indefra - fra vort eget vantro, anfægtede og bedrageriske hjerte.

Tror vi virkelig på, at Jesus Kristus er opstanden, og at han lever ikke blot i en overført og åndelig betydning, men sådan rent bogstaveligt, når det kommer til stykket? Tror vi virkelig, at han er konge og har al magt i Himlen og på jorden, når hans fjender triumferer og træder både sandheden og Guds folk under fode? Tror vi virkelig på bønnens kraft, når hjælpen udebliver, og vi efterlades mere og mere alene og hjælpesløse med fjenden og vore egne triste tanker?

Og kunne vi spørge: Har ikke mange politiske systemer, ideologier og falske kulter vist sig bedre i stand til at "løse" nogle af menneskenes påtrængende problemer end ægte og sand kristendom? Er der endda ikke mange i kirken, som fortæller os, at vi ikke ved, hvad opstandelse er, at den snarere er et symbol end skinbarlig virkelighed, at bøn mere er en slags psykoterapi end indgriben fra en transcendent og evig verden?

Jo Nikabruk, som går efter det synlige og effektive, som hurtigt og omgående virker og opfylder de stillede mål, har mange efterplaprerere. Han "sanser ikke, hvad Guds er, men kun, hvad menneskers er" (Matt 16:23, 1931 oversættelsen). Han sanser slet ikke, at Guds vej

ikke går gennem at tage tingene i sin egen hånd, eller at manipulere med kræfter og magter uden for menneskets kontrol. Han støder mod korsets forargelse, svaghed og dårskab, den vej Gud nu en gang i sin visdom og kraft har valgt at føre os til herlighed ad (1 Kor 1 og 2).

Forði Nikabruk grundlæggende ikke anerkender dette, bevæges han ud i ekstremerne og tvinges til at kalde godt for ondt og lys for mørke. Sandheden bliver for ham pragmatisk og relativ, afhængig af hvem man er, og hvilken gruppe man tilhører, om den fremmer egne mål og interesser eller ikke.

Nikabruk er en forfærdelig tragisk person. Han står desværre ikke alene. Nogen gange kan vi endda selv spejle os i ham. Krigsrådet inde i højen ender med, at heksen vækkes til live med voldsom kamp og tumult til følge (side 161 ff.). Da alt er endt, siger kong Peter:

"Vi fik åbenbart gjort kål på alle vores fjender. Der er troldkællingen. Hun er død" (Han skyndte sig at fjerne blikket fra hende.) Og Nikabruk er også død." (side 163)

Og som en slags gravskrift over Nikabruk siger Caspian:

"Jeg har medlidenhed med Nikabruk, selv om han hadede mig fra første færd. Han var blevet fordærvet af et helt livs lidelser og had. Hvis vi havde vundet en hurtig sejr, kunne han være blevet en god dværg. Jeg ved ikke, hvem af os, der dræbte ham. Det er jeg glad for." (side 164)

Også vi bør have medlidenhed med dem, hvis liv og skæbne ligner Nikabruks. Hoveren er ikke en af Åndens frugter. Og vi bør spørge vore samvittigheder, hvilken skyld og hvilket ansvar, vi kan have haft for, at nogen kan ende som Nikabruk. Hvilken dom, som venter den, som i det virkelige liv ligner Nikabruk, bør vi end ikke gisne om, kun Gud, som ser til bunds i alle ting og kender alle ting, og som er fuldkommen retfærdig men også barmhjertig på samme tid, ved, hvordan der skal dømmes.

Men vi bør også lade os advare af Nikabruk. For hornets kalden var blevet hørt. Hjælpen var på vej. I virkeligheden stod kong Peter inde i højen samtidig med, at Nikabruk udtalte sine bespottende ord og manede heksen frem, og Aslan var også i Narnia. Forløsningens time var faktisk inde. Men Nikabruk kunne ikke vente blot disse sekunder mere. Han havde truffet sit fatale valg, han havde afskrevet Aslan og allieret sig med hans fjende. Det nye Testamente advarer os mod netop den fare, som særlig nærværende og faretruende ved Jesu genkomst eler i de apokalyptiske kriser i kirkens og den enkelte

» Nikabruk er en forfærdelig tragisk person.

Han står desværre ikke alene. Nogen gange kan vi endda

selv spejle os i ham «

kristnes liv. Dette sidste citat sætter dette i relief for os:

Doktor Cornelius siger: "Jeg må tilstå - jeg kan ikke benægte det - at jeg er dybt skuffet over resultatet af vore bestræbelser". "For at sige det ligeud", sagde Nikabrik, "så er din pung tom; dine æg er rådne; dine fisk er ikke blevet fanget; du har brudt dine løfter. Træd tilbage og lad andre gøre arbejdet..." "Hjælpen vil komme," sagde Trøffelsnuser. "Jeg sætter min lid til Aslan. Vær tålmodig, som vi dyr. Hjælpen vil komme. Måske er den allerede nået frem." "Bah!" snerrede Nikabrik. "Hvis det stod til jer grævlinger, skulle vi vente, til himlen faldt ned og vi alle sammen kunne fange lærker. Nej, vi kan ikke vente. Der er mangel på mad; vi mister flere krigere, end vi har råd til, hver gang vi støder sammen med fjenden; vore tilhængere forsvinder" (side 155).

Følge Aslan, hvad andre end vil

Dette bliver det sidste motiv fra "Prins Caspian", vi følger op på. Men det er også et af de motiver, som fylder meget ikke alene i denne bog - men også i "Hesten og drengen" og i "Sølvstolen". Et sted tidligt i bogen får børnene en tydelig fornemmelse af at være under en Højeres kommando. Det sker i det øjeblik, at det går op for dem, at deres "bortrykkelse" til Narnia fandt sted i samme sekund, som Caspian blæste i hornet (side 99-101). Omkring det udspiller sig følgende samtale:

"Ja," sagde Peter. "Jeg går ud fra, at det, der får det til at føles så underligt, er, at det i historierne altid er nogen i vores verden, som hidkalder andre. Jeg har aldrig rigtig tænkt over, hvor djinnen kommer fra." (djinn - "ånden" i "Aladdin" eller "1001 nats Eventyr") "Og nu ved vi allesammen, hvordan djinnen må have det," sagde Edmund og kluklo. "Kors! Det er en smule ubehageligt at vide, at vi kan blive tilkaldt på den måde. Det er værre end det, far siger om at være slave af sin telefon." "Men vi vil da gerne være her, ikke?", sagde Lucy. "Hvis Aslan har brug for os". (side 100 og 101)

Ikke mindst i en tid som vores, hvor næsten hvert et minut er planlagt, er det vigtigt at blive mindet om, at det hører med til at stå under Kristi kommando at blive bedt om at lægge vort eget fra os for at gøre det, han beder os om. "At Aslan har brug for det" burde for så vidt være begrundelse nok.

En del længere henne i historien, hvor Lucy er begyndt at blive opmærksom på, at Aslan er der og kalder på hende, men hvor hendes søskende og Trumfe ikke vil tro på hende, udfolder sig følgende længere samtale mellem Lucy og Aslan. Vi får kun plads til nogle få udpluk (side 133-152):

"Lucy," sagde han (Aslan). "Vi kan ikke blive liggende her ret længe. I har arbejde at gøre, og I har spildt megen tid i dag." "Ja, var det ikke ærgerligt?" sagde Lucy. "Jeg så dig, men de ville ikke tro på mig. De er alle sammen så" Dybt nede i Aslans krop hørtes en ganske svag knurren. "Undskyld," sagde Lucy, som forstod nogle af de ting, der rørte sig i ham, "det var ikke min mening at bebrejde de andre noget. Men det var da ikke min skyld, vel?" Løven så hende lige ind i øjnene. "Åh, Aslan," sagde Lucy. "Det kan du da ikke mene, det var! Hvordan kunne jeg ... jeg kunne da ikke være gået fra de andre og være kommet op til dig alene, vel? Kik ikke sådan på mig ... måske, ja, måske kunne

jeg have gjort det. Ja, og jeg ville ikke have været alene, det ved jeg godt, ikke hvis jeg var sammen med dig. Men hvad ville det have nyttet?" Aslan sagde ikke noget. "Du mener," sagde Lucy temmelig spagfærdigt, "at alle ting så ville være gået godt - på en eller anden måde? Men hvordan? Aslan ... vil du ikke fortælle mig det?"

"Fortælle dig, hvad der ville være sket, mit barn?" sagde Aslan. "Nej. Det fortæller jeg aldrig nogen." "Ikke?" sagde Lucy. "Men enhver kan finde ud af, hvad der vil ske," sagde Aslan. "Hvis du går tilbage og vækker de andre og fortæller dem, at du har set mig igen, og at I allesammen bliver nødt til at stå op med det samme og følge mig - hvad vil der så ske? Der er kun én måde at finde ud af det på." "Nu, mit barn," sagde Aslan, da de var kommet gennem træerne, "vil jeg vente her. Gå hen og væk de andre og bed dem følge mig. Hvis de ikke vil, så må du i al fald følge mig alene." (side 137-138).

De følgende sider (side 139-145) handler om alt det besvær, og de mange skuffelser, Lucy har med det at få de andre til at følge, hvor meget de betvivler hendes historie og ligefrem opfatter hende som uopdragen og urimelig, og hvor alene hun er. Men til sidst ser de alle Aslan, og også Trumfe, som "slet ikke troede på løver", og han har da også noget at sige dem hver især. Det er ved slutningen af denne scene, at Aslan efter en "frygtindgydende pause" siger med dyb stemme: "Susan" (Susan er den, som har været mest afvisende over for, hvad hendes søster fortalte). "Susan svarede ikke, men de andre syntes, de kunne høre hende græde":

"Du har ladet dig lede af din frygt, mit barn," sagde Aslan. "Kom, lad mig ånde på dig. Glem din angst. Er du tapper igen?" "En lille smule, Aslan," sagde Susan. (side 146-147)

Det samme havde Aslan kort forinden gjort ved Lucy, som havde mærket "løvekræfter strømme over i sin krop". Og Aslan havde sagt til hende "Nu er du en løvinde. Og nu vil hele Narnia blive vakt til live igen. Men kom. Der er ingen tid at spille" (side 138). Flere gange i denne beretning siges det på forskellig måde om flere af dem, at mødet med Aslan eller bare fornemmelsen af eller bevidstheden om hans tilstedeværelse får trætheden til at forsvinde og giver ny kraft.

At følge Aslan kan gå over stok og sten, kan være torment og besværligt, kan gå ad ukendte og besværlige veje og stier, stille en overfor det overraskende og uventede, kan efterlade en alene, spørgende og forvirret. Det kan gøre, at man kommer til at stå alene, men det tillader en ikke af den grund at blive dømmesyg, selvsikker og selvretfærdig. Men det er Aslan, de følger. Han leder ikke vild, han ikke bare bruger dem, men elsker dem. Han bringer dem den genrejsning, det nye mod, de friske kræfter de også behøver. Men de må følge ham uanset hvad, uanset om andre følger og uanset udfaldet. Der er kun en måde, de kan finde ud af det på, og det er ved at følge ham. Det er en passende udfordring at slutte vore studier i "Prins Caspian" med.

Helt har vi dog ikke sluppet den, for vi mangler at sige noget om vor kære ven, Rippetip. Men vi møder ham igen i "Morgenvandrerens Rejse" og dér vil vi give ham den opmærksomhed, vi ikke har givet ham i studierne af "Prins Caspian".

Hjælp til troshvile

midt i sygdomstrængsel

Af Karl-Jørgen Helmich

En kristen i trængsel har det svært og står i en troskamp. Alligevel kan hjælpen være langt væk, og vedkommende møde standard-svar og teoretiske løsninger, som kun skaber flere byrder midt i modgangen. Følgende artikel beskriver, hvordan vi kan forholde os til lidelse - især sygdom.

Med syndefaldet har verden tabt sin fuldkomne paradistilstand og er blevet underlagt forkrænkelighed, som både omfatter fysisk og psykisk sygdom, træthed, at ældes og at dø.

Noget af den fuldkomne harmonitilstand, Gud velsignede verden med efter skabelsen, tager han bort efter syndefaldet: *Jeg vil gøre dit svangerskab plagsomt og pinefuldt, i smerte skal du føde børn. Agerjorden skal være forbandet for din skyld. Med møje skal du skaffe dig føden alle dine dage. Af jorden er du taget - til jord skal du blive.*

Synden kom ind i verden ved ét menneske, og ved synden døden, og sådan kom døden til alle mennesker, fordi alle syndede (1. Mos 3:16-19, Rom 5:12).

Oprindelig er fysisk og psykisk sygdom noget fremmedartet for skabningen. Forkrænkelighed og død er en straf. Men for den enkelte skal tilstanden kun vare for en tid - nemlig et menneskeliv.

Det gælder for hele menneskeheden, indtil Jesus kommer igen.

Før eller siden møder en kristen fysisk og psykisk sygdom. Den omfatter også psykiske reaktioner i form af sorg eller krise, enten hos en nærstående person eller hos en selv.

Hvad følger med lidelse?

Når vi oplever lidelse, melder der sig uundgåeligt nogle grundlæggende livsspørgsmål: Hvorfor mig? Hvad har jeg gjort forkert? Hvad skal der blive af mig? Hvor længe endnu? Hvor er Gud? Er han tavs? Denne troskamp kommer oveni de fysiske følger, trængslen medfører.

Under sygdom er der ofte bevægelsesindskrænkning, smerter, fysisk udmattelse, psykisk træthed samt ubehagelige bivirkninger af medicin. Der kan forekomme ændringer af hverdagen og en indskrænkning i livsudfoldelse.

Hertil kommer bekymringer om fremtiden, arbejdspladsen, økonomien - bla. udgifter til medicin og behandling samt måske lønnedgang. Det opleves ydmygende ofte at måtte opsøge sundhedssystemet. At måtte sige til arbejdsgiveren, at man igen i dag ikke kan komme, at man bliver dårligere og svagere. Ikke mindst er sygdommen en belastning for den nærmeste familie, så både den syge og de andre har skyldfølelser. Alt efter sygdommens sværhedsgrad kommer der ofte en psykisk krise. En syg er ganske enkelt i trængsel på mange fronter!

Forbøn og medfølelse

Derfor beder vi for den syges situation som helhed - ikke udelukkende om fysisk helbredelse. Vi står sammen med den syge, som nu ikke selv kan klare byrderne. Vi beder om, at Jesus personligt står vagt hos vedkommende. Og at han bevarer og beskytter den syge mod den ondes gloende pile. Pilene kan være: Følelser af skyld, magtesløshed, ensomhed og håbløshed, samt mørke.

Vi beder til Gud, vor Herre Jesu Kristi fader, barmhjertighedens fader og al trøsts Gud, som trøster os i al vor trængsel. Vi beder om, at Guds fred, som overgår al forstand, vil bevare

Kriser - i forskellige forklædninger

Det brede, almene ord krise (græsk) betyder en afgørende forandring, et vendepunkt.

1. En psykisk krise er en naturlig reaktion på en unaturlig begivenhed. Der kommer en truende forstyrrelse i et menneskes ellers stabile livsforløb. Tidligere erfaringer og handlemåder er utilstrækkelige til at forstå og psykisk beherske den ny situation. Man véd ikke, hvordan man skal handle. Det, der før var sandt, rigtigt og selvfølgelig, holder ikke mere. Livet er uforståeligt og meningsløst.

Følelser oversvømmer sindet: Angst, sorg, kaos, utryghed, afmagt, hjælpeløshed, fortvivelse, skyld, vrede, smertelig rastløshed mv. Den kriseramte er i sine følelsers vold. Det vil sige, en psykisk smerte, som kan blive så stærk, at den ikke er til at holde ud. "Jorden føles gloende at gå på". Man véd ikke, hvem man er, hvad der sker med én, hvor det ender. Mange er bange for at være på vej til at blive sindssyg.

Men at befinde sig i en krise er ikke det samme som at være psykisk syg. Reaktionerne er advarselssignal om at være under voldsomme belastninger. Reaktionerne er som regel normale, det vil sige for dette menneske rigtige reaktioner. Og de kommer, fordi fundamentet for ens tilværelse bliver rystet.

2. Traumatisk krise: Ordet trauma (græsk) betyder et slag, et sår, en skade. Der opstår en ydre begivenhed. Den kommer ret pludselig. Eller den dannes over en periode, fx en langvarig overbelastning (fx udbrændthed på arbejdet). Omvæltningen medfører psykiske krise-reaktioner. Vedkommende oplever en alvorlig trussel mod sin fysiske eksistens, sociale identitet og tryghed samt andre livsmål. Den ramte er i en ny

og uoverskuelig situation.

Den ydre begivenhed og tidspunktet kommer uventet. Ingen forestiller sig, at en given hændelse netop kan ske for én selv. Derfor stiller man spørgsmålet: "Hvorfor rammer det netop mig?"

Den traumatiske krise kan principielt udløses af tre forskellige slags begivenheder (eller trussel om dem):

- Et tab: Af et nærtstående menneske, gennem sygdom og invaliditet, pga. abort.

- En krænkelse af selvfølelse, en social skandale eller andet der vækker skamfølelse: Tab af position eller rolle, afskedigelse, at blive arbejdsledig, økonomisk ruin, livspartneren er utro, begyndende alderdomstegn, at komme på hospital eller plejehjem, ufrivillig barnløshed, tab af personlige ejendele, at blive truet på livet ved overfald eller røveri eller mordforsøg, tortur, ophold i koncentrationslejr.

- En katastrofe: bilulykke, togulykke, brand, sammenstyrtning af bygning, at miste en pårørende ved en katastrofe, krig, at blive flygtning, naturkatastrofe (orkan, oversvømmelse, jordskælv, vulkanudbrud, lavineulykke).

- At få et (fysisk eller psykisk) handicappet barn: Et misdannet eller udviklingshæmmet barn ryster familien dybt - dels på grund af den sorg og skuffelse, som opdagelsen medfører, dels fordi der opstår så mange store faktiske problemer: placering, forholdet til de andre børn, andres følelsesmæssige reaktioner mv. Barnet kræver meget ekstra arbejde, derfor er det nødvendigt med et øget samarbejde mellem ægtefællerne. Hertil kan komme en stiltiende anklage mod den anden part eller mod en selv for at 'være skyld i' det, der er sket.

den syges hjerte og tanker i Kristus Jesus. Ikke mindst beder vi om, at den syges tro ikke skal svigte.. (2 Kor 1:3-4, Fil 4:7, Luk 22:32)

Andres etiske ansvar

At møde et menneske, der er i nød, kræver ansvarlig omtanke. Det bør ske ud fra Jesu tanke: *Du skal elske din næste som dig selv. Som I vil, at mennesker skal gøre mod jer, sådan skal I gøre mod dem. Bær hverandres byrder, så opfylder I Kristi lov. Lider én legemsdel, så lider også alle de andre* (Matt 19:19, Luk 6:31, Gal 6:2, 1 Kor 12:26).

Her er en definition af et fagudtryk på sin plads: Iatrogen virkning eller iatrogenisk lidelse. Den gives gennem en læges (eller plejepersons) udtalelser eller adfærd og lægges til patientens allerede eksisterende lidelse.

En kristen kan gennem ubetænksomme ord og uvis 'sjælesorg' lægge yderligere byrder på en syg, der i forvejen har trængsler nok at bære. Ingen må ligne Jobs "venner" men være klar over, at alle kan blive syge. Ægte barmhjertighed og medfølelse skal råde iblandt os.

Guds vilje, planer og veje

For jeres planer er ikke mine planer, og jeres veje er ikke mine veje, siger Herren (Es 55:8). Vore tanker om tingene er begrænsede. Vi tænker først på vores krop, vore behov samt hele situationen her og nu. Sådan prioriterer Gud ikke. For han tager alle faktorer med i betragtning. Først og fremmest evigheds og den yderste dags perspektiv, hvilket rent praktisk først drejer sig om frelse og helliggørelse. Dernæst prioriterer han den åndelige kvalitet af vores person og at danne os til at være fuldkomne og helstøbte i gerningen for ham.

Vi er derimod ofte kortsigtede og resultatorienterede og fokuserer på, hvad vi kan udrette. Det, Herren vurderer som det allerbedste for os, er ofte ud fra vores vurdering det næstbedste. Derfor er vores planer ikke Guds planer.

I Getsemane have bad Jesus: *Fader, hvis du vil, så tag denne kalk fra mig! dog ske ikke min vilje, men din* (Luk 22:42). Kalken indeholdt hele Guds vrede over menneskeheds samlede synd. Dagen efter på korset måtte Jesus drikke kalken. I lidelser helt ind i døden gennemførte han frivilligt hele verdens frelse. Denne lidelse med de herlige

Livets grundvilkår

For de fleste mennesker er livet ikke en lige linie, der flyder af sted som en tilstand af uafbrudt lykke. Ethvert menneskes liv indeholder perioder med nedstemthed og uro, skiftende med optimisme og glæde. Det er det 'normale' - et af livets grundlæggende vilkår.

Livet er ikke selvfølgeligt og ligetil. Hvad som helst kan ske. Ofte hænger tingene ikke sammen, men er ufuldkomne. Mange faktorer i tilværelsen er vi ikke herre over. Blandt andet derfor er kriser uundgåelige. Den svenske psykiater Cullberg siger, at vort liv er én lang række psykiske kriser (traumatiske kriser, udviklingskriser, livskriser). Vi får mange 'lussinger' og skrammer undervejs. Og sorg og bedrøvelse er en naturlig reaktion på tunge oplevelser og tab.

Skuffelser og bitterhed er ligefrem proportionalt med bristede drømme, forhåbninger og 'investeringer', som er knyttet til noget vigtigt, der betyder meget for et menneske, f.eks. et parforhold, et venskab, et bestemt arbejde, at opnå noget værdifuldt - enten materielt eller position.

For mange belastninger på én gang på væsentlige områder af livet, kan være årsagerne til en krise.

Vi kan også selv være med til at lægge en ekstra byrde oveni modgang, ved at vi i nogen grad, delvist ubevidst lader os kue af forestillingen om:

- Det 'lykkelige' liv.
- Det 'lykkelige' ægteskab med et 'vellykket' seksualliv.
- Det 'lykkelige' familieliv.
- I det hele taget det 'normale menneske' som en idealt type med god arbejdsevne, generelt optimistisk og tilpas engageret i omverdenen.

Især glansbilledagtige film og reklamer viser en sådan verden. Og vi er gode til at virke sådan over for andre.

Vi må gøre os bevidst, at i virkeligheden er alle mennesker i samme båd, hvad angår hverdagens og livets modgang. Og vi er alle bekymrede og bange og sårbare for tingene.

følger ville Peter forhindre: *Gud bevare dig, Herre, sådan må det aldrig gå dig!* (Begrænset i sin menneskelige og 'gode' tankegang var han Satans håndlanger. Han, der af al magt ville forhindre Jesu fuldragte gerning på korset. Vores frelse stod på spil!)

Når vi beder om lægedom, bør vi derfor altid tilføje: Hvad er din vilje, Herre? hvad vil du?

Men vi må aldrig 'sætte Gud stolen for døren', eller kommandere ham til at give os det og det. For følgende vers står også i vores Bibel: *Så gav han dem det, de kræved, og sendte dem lede i sjælen* (Sl 106:15, DO 1931).

Formålet med en testet tro

Da skal I juble, skønt I nu en kort tid, hvis det skal være, må lide under prøvelser af mange slags, for at jeres tro, der er mere værd end det forgængelige guld, der dog prøves i ild, kan stå sin prøve og blive til pris og herlighed og ære, når Jesus Kristus åbenbares (1. Pet 1:6-7).

Mine brødre, I skal kun regne det for glæde, når I kommer ud for prøvelser af forskellig slags; I ved jo, at når jeres tro prøves, skaber det udholdenhed. Og udholdenheden skal føre til fuldendt værk, for at I kan være fuldkomne og helstøbte og ikke stå tilbage i noget. Men hvis nogen af jer står tilbage i visdom, skal han bede om at få den fra Gud, som giver alle rundhåndet og uden bebrejdelser, så vil han få den (Jak 1:2-5).

De styrkede disciplene og formanede dem til at blive i troen og sagde: "I gennem mange trængsler skal vi gå ind i Guds rige." (ApG 14:22)

Sidstnævnte vers beskriver kristenlivet sådan, som alle kristne ned gennem tiderne har oplevet det. Ingen kan derfor sige: "Trængsler har Skrifterne ikke sagt noget om!" Peter taler om mange slags prøvelser. Det er også det, vi ser i Guds folk.

I citaterne fra Peter og Jakob har prøvelser (trængsler) nogle formål. Den prøvede tro bliver til Kristi pris og herlighed og ære. Prøvet tro fører til udholdenhed og så til fuldendt værk som fuldkomne og helstøbte tjenere.

Herren styrker troen

Står vi over for noget svært, har vi lov til bede sådan: "Herre, rejs en tro i mig! Giv mig en stille overbevisning, som går i retning af, hvad du vil." Kun en tro af denne art, og som Herren giver af nåde, kan bestå og har betydning. Det er i den sammenhæng, vi må nævne ordet 'at bie', som forekommer ofte i GT. Det har at gøre med Guds time. Det har at gøre med at fornemme i sin ånd, hvad Gud vil, i hvilken retning han peger, hvad han vil svare.

Han, der giver jer Ånden og gør undergerninger iblandt jer - gør han det, fordi I gjorde lovgerninger, eller fordi I hørte i tro? (Gal 3:5).

Bøn om lægedom

Ud fra følgende vers ønsker vi at bede om lægedom: *Er nogen iblandt jer syg, skal han tilkalde menighedens ældste, og de skal salve ham med olie i Herrens navn og bede over ham. Og troens bøn vil frelse den syge, og Herren vil gøre ham rask; og hvis han har begået synder, vil han få tilgivelse for dem. Bekend derfor jeres synder for hinanden, og bed for hinanden om, at I må blive helbredt. En retfærdigs bøn formår meget, stærk som den er* (Jakob 5:14-16).

Den syge tilkalder de ældste, som beder troens bøn. Ansvar for bønne ligger på de ældste. For den syge kan være i så stor nød, at vedkommende ikke orker og ikke har tro til noget som helst. Her ser vi, hvor vigtigt fællesskabet er. Kan den syge ikke længere klare hele den alvorlige situation, træder fællesskabet til.

Pottemagerens eventuelle mål

Mange trængte kristne har erfaret en dybere smerte over verdens nød, fordi de selv har det drøjt. Medfølelsen bliver mere intens og mere alvorlig. Blikket for et andet

lidende menneske ligger tættere for én, der selv har det drøjt. Der er en mere udpræget solidaritet. En flig af denne sandhed gælder på et langt højere plan, da Jesus træder ind i verden: *Slagtoffer vil du ikke have, men et legeme har du beredt mig* (Heb 10:5). Derfor måtte (Jesus) i ét og alt blive som sine brødre for over for Gud at blive en barmhjertig og trofast ypperstepræst, der kunne sone folkets synder. For som den, der selv er blevet fristet og har lidt, kan han hjælpe dem, der fristes (Heb 2:17.18).

Da Peter havde fornægtet Jesus, var hans tro ved at svigte og kollapse på grund af samvittighedsnag. Jesus bad for ham, at det ikke måtte ske og genoprettede ham. Den erfaring gjorde Peter duelig til at være hyrde for andre, der var skrøbelige i efterfølgelsen. For Jesus siger til ham: *Og når du engang vender om, så styrk dine brødre* (Luk 22:32).

... barmhjertighedens fader og al trøsts Gud, som trøster os i al vor trængsel, så vi kan trøste alle dem, der er i trængsel, med den trøst vi selv trøstes med af Gud (2 Kor 1:3-4).

Andre mennesker vil ofte føle sig mere identisk med kristne, der har problemer, end hvis de var fysiske og psykiske super-mennesker.

Vores evangelium må være af en sådan art, at det kan forkyndes både i Calcuttas slum og til middelstandsdanskere. Ellers har vi ikke ramt Skrifternes klokkeklare tone.

Nogle oplever: "Nu er det ude med mig. Nu kan jeg ikke mere." For så at erfare, at Gud er med i båden ude i det dødsensfarlige uvejr ude på Genezaret Sø. Han bærer igennem trængslen. Udelukkende af barmhjertighed. I det næste skriftsted betyder ordet 'fristelse' især prøvelse: *De fristelser, der har mødt jer, er kun menneskelige. Og Gud er trofast; han vil ikke tillade, at I fristes over evne, men vil sammen med fristelsen også skabe udvej, så I ikke bukker under* (1 Kor 10:13).

Tunge byrder gør, at længslen efter himlen nogen gange bliver mere virkelig. Uden, at man af den grund længes efter at dø. Dog kan der være øjeblikke, hvor denne længsel på baggrund af lidelsen kan være der.

En dejlig kristen oplevede, at hendes kristne mand blev senil og meget ondsksfuld. En søster sagde til hende: "Hvor jeg dog beundrer Herren for, at han formår at holde dig oppe!" Det under er lige så stort, som hvis der skete en helbredelse.

Nogen gange helbreder Jesus. Og det er et stort vidnesbyrd. Det skal siges med lige stort eftertryk!

Hjælpende holdninger

Følgende tanker kan virke irriterende, men alligevel er de sande. I stedet for kun at fokusere på alt det, der i kroppen og i psyken kan blive beskadiget, bør vi også tænke på det modsatte. Tænk, hvor meget i os, der fungerer! Både effektivt og i lang tid. Hjertet slår 4.000 gange i timen. Og omkring 3,5 mia gange i et gennemsnitsliv. Der har levet mange mennesker historien igennem, der lever mange nu verden over. Tænk, hvor mange, der har det værre end dig og mig! Fejler vi noget, sker det i et moderne velfærdssamfund. Den retfærdige, sandhedens Gud foretager selvfølgelig også disse sammenligninger. Det bør vi også lige tage med i vores vurdering af vores liv. Ellers øver vi vold på proportionerne.

Livet med en sygdom må gå videre. I morgen er der

Et uddrag fra bogen af C.L. Lewis: "En sorgens dagbog."

"Hvor er Gud henne midt i alt dette? Dette spørgsmål er én af de mest foruroligende symptomer, når trængsel kommer. Når man er lykkelig, så lykkelig, at man ikke har nogen fornemmelse af at behøve ham, så lykkelig, at man fristes til at føle hans krav på én som en forstyrrelse; hvis man da husker på det og vender sig til ham i taknemmelighed og lovprisning, så bliver man - eller sådan føles det - budt velkommen med åbne arme. Men går man til ham, når ens behov er desperat, når al anden hjælp er forgæves, hvad finder man da? En smækket dør, lyden af en dobbelt slå, der bliver skudt for på indersiden. Derefter kun stilhed og tavshed. Man kan ligeså godt vende sig bort. Jo længere man venter, jo mere eftertrykkelig vil stilheden blive. Der er ingen lys i vinduerne. Det kunne være et tomt hus. Har det nogensinde været beboet? Der var engang, det syntes sådan. Og den følelse var ligeså stærk som den, jeg har nu. Hvad kan dette betyde? Hvorfor er han en så nærværende leder i tider med rigdom og velstand, og en så aldeles fraværende hjælp i trængselstid?

Jeg prøvede at dele nogle af disse tanker med C. i eftermiddags. Han mindede mig om, at det samme synes Kristus at have oplevet: "Hvorfor har du forladt mig?" Jeg ved det. Men gør det det lettere at forstå?

Ikke at jeg er i stor fare, tror jeg, for at ophøre med at tro på Gud. Den største fare er at komme til at tro sådanne frygtelige ting om ham. Den konklusion, jeg frygter, er ikke: "Så findes der altså alligevel ingen Gud," men "Det er altså sådan, Gud i virkeligheden er. Bedrag ikke dig selv længere!"

atter en dag. Har jeg det meget svært, må jeg tage én dag ad gangen. Herren griber ikke ind over for fx gift - "Men jeg er nu lige gode venner med ham alligevel!" sagde en troende engang. Den holdning hjælper. Sammen med tanken om, at man jo stadig har muligheder - nu måske i begrænset omfang - men alligevel.

Her hjælper bespisningsunderet. Jesus tog få fisk og brød i hænderne og velsignede dem. Derefter velsignede han dem og delte ud. Flere tusinde mennesker blev mætte. Sådan kan Jesus også tage en sygs liv i sin hånd og velsigne vedkommende. Jesu velsignelse kan rigeligt ophæve de indskrænkninger, sygdom kan medføre.

Paulus var i husarrest i Rom i mindst to år. Var det ikke spild af Paulus aposteltjeneste? Nej, for imens skrev han

flere breve, som udgør en god del af vores Ny Testamente. Og hvor har de breve velsignet millioner af kristne i snart totusind år! Sådan blev hans 'begrænsning' brugt af Gud. *O dyb af Guds rigdom og visdom og kundskab! udbryder Paulus (Rom 11:33).*

Mange ting ved en sygdom er nye, så man først skal vænne sig til dem. Andre ting kan man slet ikke overse og klare. Eksempelvis som patient (eller som ægtefælle til én), at få diagnosticeret rygsøjlegigt. Eller som forældre at få et mongolbarn. "Allerførst, hvordan skal jeg i det hele taget forholde mig til det?" spørger man sig selv. "Den visdom har jeg ikke!"

Her er hjælp at hente hos Jakob, der taler generelt om lidelse. *Men hvis nogen af jer står tilbage i visdom, skal han bede om at få den fra Gud.* Den visdom, jeg mangler, kan jeg få fra Gud! Ja, men jeg er ikke en god nok kristen. Jeg skylder ham også, at ... *Gud, som giver alle rundhåndet og uden bebrejdelser, og så vil han få visdommen (Jak 1:5).*

Ovenikøbet har vi at gøre med ham, som har skabt menneskets krop og psyke. Han, der er almægtig, alvidende, og 'Underfuld Rådgiver' - og den gode Hyrde. Han er nær (hos den, der ikke kan mere). Ham har vi adgang til. Intet og ingen kan skille os fra hans kærlighed. Han, der kan trøste som ingen anden. Han, som en dag vil tørre tårerne af din og min kind.

Men menneskeligt set er der ingen lette genveje! For en lidelse benævnes netop virkelig at Lide.

En kristens død

Sådan vurderer Herren det, når en kristen kaldes hjem: *Kostbar i Herrens øjne, er hans frommes død (Sl 116:15 DO*

1931). En kristen dør ikke et sekund før - ikke et sekund senere, end Gud vil det. *Mit livsløb er i din hånd (Sl 31:16).* At dø er for en kristen ikke det værst tænkelige. *Brødre, vi vil ikke, at I skal være uvidende om dem, der sover hen, for at I ikke skal sørge som de andre, der ikke har noget håb. Jeg er opstandelsen og livet; den, der tror på mig, skal leve, om han end dør (1 Thes 4:13, Joh 11:25).* Det er at blive forfremmet til en uudsigelig herlighed og fryd. Det er at være sammen med Jesus Kristus i de evige boliger. Lige straks sker det næste: Jesu herlige tilsynekomst og vores forvandling til lighed med ham. Uden fysiske og psykiske sygdomme, uden smerter, uden nogen form for forkrænkelighed. Det modsatte mål, end alt på denne jord, er nået. Vi venter på, at vort salige håb skal opfyldes og vor store Gud og frelser, Jesus Kristus, kommer til syne i herlighed (Tit. 2:13).

Jeg mener nemlig, at lidelserne i den tid, der nu er inde, er for intet at regne mod den herlighed, som skal åbenbares på os (Rom 8:18).

Noter:

1. "Mennesket er ånd, Men hvad er ånd? Ånd er selvet. Men hvad er selvet? Selvet er et forhold, der forholder sig til sig selv, eller er det i forholdet, at forholdet forholder sig til sig selv; selvet er ikke forholdet, men at forholdet forholder sig til sig selv. Mennesket er en syntese af uendelighed og endelighed, af det timelige og det evige, af frihed og nødvendighed, kort sagt en syntese." Søren Kierkegaard, *Sygdommen til Døden er Fortvivlelse*, s. 73..

At hjælpe en kriseramte

Vær praktisk og handlekraftig:

- Opsøg den kriseramte, så han/hun ikke er overladt til sig selv. Din nærhed giver personen tryghed.
- Forsigtig berøring beroliger de fleste - holde i hånden, tage på armen, tag om skuldrene, omfavne vedkommende mv.
- Den hjælp, den sørgende har brug for, er en favn at græde ud i og en omsorgsfuld stemme, som minder den sørgende om, at gråden lindrer smerten.
- Giv umiddelbar hjælp med, hvad der er behov for. Tænk praktisk: fx en varm drik, lave mad, et varmt tæppe, skaffe nogle piller, samle ting sammen, støvsuge o.lign.
- En person i chokfasen har begrænset evne til at handle fornuftigt, så derfor må man hjælpe. Men tag ikke over!
- Lad den kriseramte få kontakt med andre familiemedlemmer.
- Sørg for et godt klima omkring den kriseramte.
- Vis forståelse og accept.
- Da de sociale og økonomiske forhold ofte spiller ind, må jeg på et tidspunkt gøre opmærksom på, hvilke offentlige instanser, vedkommende må kontakte. Måske må jeg kontakte dem.

Omkring samtaler:

- Den kriseramte skal selv tage initiativet til en samtale og til, hvad der skal tales om. Jeg kan godt sige, at jeg forstår en lille smule af det, han gennemgår.
- Lad den kriseramte tale om det, der er sket. Det bedste er, hvis vedkommende med detaljerede og de rigtige ord siger, hvad han har oplevet i selve situationen. Og det hjælper også meget, at han får bragt orden i oplevelsen ved at fortælle punkt for punkt, hvad der skete. Og hvad vedkommende føler lige nu. Vedkommende vil have behov for at sige dette igen og igen.
- Jeg skal ikke 'filosofere' over begivenheden med fraser som: Tiden læger alle sår / Livet må jo også gå videre / Nu skal du bare se på de lyse sider af livet / Det kunne være gået endnu værre / Det skulle nok være sådan. Sådanne bemærkninger gør, at den kriserantes følelser skubbes til side og ikke bliver bearbejdet.
- Jeg behøver ikke at give 'gode råd'. Lov ikke for meget.
- Hvis vedkommende åbner op, kan jeg måske hjælpe med at afgrænse problemet. Desuden også at få vedkommende til at se sin situation i en større sammenhæng. Og eventuel skitsere de forskellige muligheder, der er at vælge imellem. Men afgørelsen skal han selv træffe.

Bibelskolen de næste to år

Perspektiv Bibelskole er et tydeligt eksempel på noget, som er blevet ændret undervejs.

Oprindeligt arbejdede vi med et meget mere stramt og afgrænset koncept. Men det viste sig hurtigt, at vi ikke kunne holde de tidsfrister, vi selv stillede op. Desuden blev opgaven mere og mere bestemt af et ønske om på en eller anden måde og på et eller andet plan at gennemgå samtlige af Skriftens 66 bøger. Det har udvidet projektet både i omfang og i tid. Vores foreløbige deadline er sat til sommeren 2002, om Gud vil. Vi håber efter denne tid i en eller anden form at fortsætte Bibelskolen med tredje og afsluttende fase, som bliver at gennemgå de resterende bibelske Skrifter samt Intertestamental perioden.

Seminartemaerne for den periode har vi foreløbig tænkt skulle dække over det område, man kalder praktisk teologi, eller teologi vedrørende praksis.

Indtil da ønsker vi at fortsætte med og færdiggøre Bibelskolens anden fase og det resterende program herfor ser sådan ud:

År 2000

Jeremias' Bog lektion 110–115 ved Louis Nielsen
Johannes-Evangeliet (fortsat) lektion 116–117 ved Peter Kjærsgaard
Ezekiel 40–48 Lektion 118–119 ved Erik Fanøe
Daniel, lektion 120–122 ved Sven Straarup
Habakkuk, lektion 123 og Klagesangene lektion 124 ved Louis Nielsen
Johannes-Evangeliet (fortsat), lektion 125–126 ved Peter Kjærsgaard.

År 2001

1 Korintherbrev, lektion 127–132 ved Louis Nielsen
Johannes-Evangeliet (fortsat), lektion 133–134 ved Peter Kjærsgaard

Jonas & Joel, lektion 135–136 ved Sven Straarup
Mika, lektion 137–138 ved Louis Nielsen
Zefanias, Obadias, Nahum, lektion 139–140 ved Erik Fanøe

Johannes-Evangeliet (afsluttet), lektion 141–142 ved Peter Kjærsgaard.

År 2002

1 Peter, lektion 143–144 ved Louis Nielsen
2 Peter & Judas, lektion 145–146 ved Sven Straarup
2 Johannes & 3 Johannes, lektion 147 ved Louis Nielsen.

Seminarer

Juni 2000 Læren om forsoningen i bibelteologisk og dogmehistorisk lys

januar 2001 Læren om tilegnelsen af Guds nåde (frelsens vej) i bibelteologisk og dogmehistorisk lys

juni 2001 Læren om kirken og sakramenterne i bibelteologisk og dogmehistorisk lys

januar 2002 Læren om livets og tidens ende i bibelteologisk og dogmehistorisk lys

juni 2001 Læren om Skriften i bibelteologisk og dogmehistorisk lys

Genudgivelser og omredigering af ældre materiale med henblik på en større brugerkreds:

Markus Evangeliet ved Peter Kjærsgaard 2000
Skabelsesberetningen og urhistorien ved Erik Fanøe 2001

Esajas ved Sven Straarup 2002

Hebræerbrevet ved Louis Nielsen 2002.

Om Bibelskolen kan du høre nærmere ved at henvende dig til sekretariatet ved Joyce Deeks & Gerda Jessen Sørensen, Lindevej 56, 5250 Odense SV, telefon 66117321 eller 66132048. Rekvirer vor nye folder.

Kristent Perspektiv" udgives af Perspektiv Bibelskole. Sekretariatet v. Joyce Deeks, Lindevej 56, 5250 Odense SV. Redaktion: Carsten Thomsen (ansv. red), Hvidbjergvej 9, 1th, 2720 Vanløse, e-mail: ct1@image.dk, tlf. 38 71 25 74, Louis Nielsen, Lungstedløkken 2, 5250 Odense SV, tlf: 65 96 38 37, Karl-Jørgen Helmich, Østergade 51, Trolldhede, 6920 Videbæk, tlf: 97 19 44 82. Bladet udgives 4 gange om året. Det udsendes gratis til studerende på Perspektiv Bibelskole. Årsabonnement: 75 kr.